

NEETS – COMPORTAMENTE FE RISC

CS Ioana Ștefănescu*

Rezumat

În 2014, Institutul de Științe ale Educației a realizat o cercetare calitativă asupra fenomenului NEETs în România, bazată pe un demers investigativ de tip calitativ. Acesta a implicat elaborarea și operaționalizarea de indicatori și concepte-cheie, inclusiv cele referitoare la tinerele persoane din categoria NEETs. Analiza studiilor, cercetărilor și documentelor de politici publice, dar și cercetarea de teren, au adus la lumină problemele cu care se confruntă această categorie vulnerabilă de populație. Articolul de față prezintă câteva din concluziile acestui demers de cercetare.

Cuvinte-cheie: persoane tinere, NEETs, mediu transgresiv, nevoi de dezvoltare, educație, subcultură.

Abstract

In 2014, the Institute of Educational Sciences of Bucharest has proposed to make a qualitative research on the NEETs issues in Romania, based on a qualitative investigative approach. This approach involved the development and operationalization of indicators and key concepts, including NEETs category. The analysis of the studies, investigations and policy papers, and field research, have brought to light the very serious problems facing this vulnerable category of population. This article presents some of the conclusions of this research.

Keywords: young people, NEETs category, environmental transgression, human development needs, education, the residual culture.

Fenomenul NEETs la nivel european și global

NEETs reprezintă un concept, elaborat la nivelul forurilor decizionale de resort ale Uniunii Europene, definit astfel: „NEET = acronim care desemnează persoanele tinere care nu sunt cuprinse în educație, formare sau în sistemul ocupational” (Fundatia Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă, 2015). În contextul politicilor sociale de dezvoltare europeană, categoria NEETs este definită ca incluzând persoanele care: au vârsta cuprinsă între 15-29 de ani, nu au nici un loc de muncă, nu sunt cuprinse în sistemul ocupational cu forme legale, nu sunt înscrise în nici un program de educație-

* Institutul de Științe ale Educației, București, România.
ioana.stefanescu@ise.ro

formare legal recunoscut, fie nu au urmat nici o formă de educație, au abandonat școala sau au părăsit timpuriu sistemul educațional.

Conform datelor la nivel european, „în 2011, 14 milioane de tineri cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani, la nivelul întregii Europe erau excluși din sistemele de educare-formare și ocupare”, iar în România, „numărul tinerilor care nu sunt angajați și nici nu urmează o formă de educație sau formare a variat între 360.000 și 450.000, de la un trimestru la altul, în ultimii doi ani (2013-2015)” (Fundatia Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă, 2015, pp. 3-5). La nivel național, acest număr este doar estimat de Institutul Național de Statistică, pe baza anchetelor pe eșantion în gospodării, prin extrapolare la nivel național.

În acord cu studii în domeniu, cele mai vulnerabile categorii de persoane tinere (15-29 de ani) cu risc de a deveni „NEETs” sunt: adolescentele, tinerele femei, omerii fără studii sau considerați a fi abandonat de timpuriu școala, persoanele cu dizabilități, tinerii și copiii din familiile imigranților și emigranților, tinerii și copiii proveniți din familii mono-parentale sau familii sârca și dezorganizate, tinerii din familii plecate la muncă în afara țării, tinerii și copiii care provin din familii cu părinți aflați în detenție, adolescenții și tinerii proveniți din zone de conflict, zone izolate, regiuni defavorizate economic. Urmările excluderii sociale și a devenirii „NEETs” sunt grave, determinând adoptarea unor comportamente de risc: izolare, depresie, boli fizice și psihice, adesea ireversibile; de asemenea, persoanele din această categorie pot deveni foarte ușor victime ale traficului de ființe umane. În ansamblu, au loc pierderi foarte mari, costuri ridicate suportate de întreaga societate.

Fundatia Europeană pentru Condiții de Viață și de Muncă, în raportul intitulat: „Tinerii și categoria NEET în Europa, primele constatări”, atrage atenția asupra fenomenului NEETs, în contextul geopolitic al momentului, al fenomenului migrației masive a forței de muncă tinere din zonele sârca ale planetei, inclusiv Europa de Est, către țările puternic industrializate. Pentru a putea ieși din criză, Europa are într-adevăr nevoie de forță de muncă tânără, înalt calificată. „Un studiu al Organizației Națiunilor Unite arată că Europa nu va putea ieși din criză fără import de oameni. Pentru a putea face provocărilor economice, Uniunea Europeană va trebui ca în perioada 2015-2040 să atragă anual 6,1 milioane de specialiști (persoane cu studii superioare sau calificăți într-o profesie tehnică)” (Dobre, 2015, p. 4). Cu alte cuvinte, fenomenul „brain-drain” continuă în contextul european al accentuării crizei economice și al îmbatrânirii accentuate a populației Europei. Pe de altă parte, majoritatea tinerilor care vin masiv către Europa din colțurile sârca ale planetei, Statele Unite ale Americii, Canada etc., împinși de războaie și răznie, de instabilitate socială

i economic , au un nivel ocupa ional i educa ional sc zut i foarte sc zut. Ca urmare – a’a cum evideniaz sociologul Boudon, citând diverse surse de referin – din punct de vedere social, statele europene se confrunt cu mi c ri sociale de mas , care determin schimb ri impredictibile, „fenomene ce pot fi greu surprinse (eluzive), f r limite clare în spa iu i timp”, în structurile profunde demografice, economice i culturale ale Europei (Boudon, 1997, p. 444). La nivel global asist m la boomul noii industrii, industria „organiza iilor mi c rilor sociale”, sprijinit masiv de noile tehnologii ale informa iei.

Problematika fenomenului NEET în România

În 2014, Institutul de tiin e ale Educa iei a realizat o cercetare calitativ asupra fenomenului NEETs în România. Strategia demersului investigativ a însemnat parcurgerea mai multor etape, în care s-a realizat o analiz secundar , respectiv o documentare asupra statisticilor, studiilor, cercet rilor i a politicilor publice de la nivel na ional i internațional, respectiv al Uniunii Europene, cu relevan pentru popula ia NEETs. Ulterior s-au elaborat instrumentele necesare cercet rii calitative de tip antropologic (psihosociologic): ghiduri de interviu cu tinerele persoane din categoria NEETs, cu actorii-cheie implica i în profilaxia excluziunii sociale; ghiduri de interviu pentru discu ia focalizat de grup cu actori-cheie. De asemenea, s-au opera ionalizat indicatori i concepte-cheie (inclusiv conceptul de categorie NEETs), i s-a demarat cercetarea de teren, bazat pe aplicarea ghidurilor de interviu. Datele despre fenomenul NEETs au fost ob inute de la institu iile abilitate guvernamentale i non-guvernamentale, firme private, membri ai comunit ii. În cadrul cercet rii au fost interviua i un num r de aproximativ 50 tineri NEETs i 20 de actori cheie.

Întreb rile din ghidurile de interviu au abordat câteva aspecte generale despre: calitatea vie ii tinerilor; problematica educa iei i contextului educa ional prezent, a a cum îl tr iesc persoanele tinere din categoria NEETs; actorii sociali direct implica i în activit i destinate reinser iei sociale a tinerilor NEETs; accesul i experien a dobândit pe pia a muncii, cu toate pârgghiile pe care le presupune acest proces. Întreb rile au vizat: sistemul personal de valori, capitalul social i participarea la via a public , nivelul de informare cu privire la accesul la servicii oferit de mediul social, comportamentele de risc ale persoanelor interviuate, consumul media, respectiv accesul la informa ie prin intermediul computerului/ Internetului, al re elelor de socializare.

R spunsurile tinerilor NEETs i ale altor actori sociali interviua i au permis creionarea unui profil specific al fenomenului NEETs în România. Una dintre întreb rile relevante în acest sens a fost „De ce au nevoie tinerii din ziua de

astăzi pentru a reuși în viață?”, vizând obținerea de răspunsuri ce exprimă valorile, credințele, dar și așteptările pe care le au de la viața acestor tineri.

În totalitate, tinerii NEETs intervievă și au considerat că valorile fundamentale ale vieții și ale devenirii lor ca persoane sunt: educația, munca, familia. „Un dram de noroc! Ambii, bineînțeles o educație, eu cred că fără educație nu faci nimic! Și voi, bineînțeles resurse economice financiare, ajutor, sprijin din partea organizațiilor, poate din partea primăriei, poate din partea directorului de asistență socială, dar astea mai puțin, cum să vă spun! În primul rând înțeleg de tine ca persoană (și reușești în viață), zic eu! Familia, copiii, sunt cele mai importante și de preț lucruri în viață! Asta mă deranjează, faptul că nu reușesc să mă angajez! Că nu am un venit financiar sigur! Eu am încredere în primul rând în mine! În familie!” (interviu cu un tânăr NEETs). Aceste valori reprezintă liantul, chintesenta a accederii la acel construct transistoric care este nașterea. Aparținerea la grup, cetate, nașterea reprezintă nașterea lor de a fi. Discuțiile cu tinerii au evidențiat faptul că excluderea – prin lipsa unui control social eficient și a resurselor, prin imposibilitatea accederii corecte și echitabile la resurse –, privarea materială, deprivarea, apariția unor procese ireversibile (boală, invaliditate temporară sau permanentă, lipsa oricărui ajutor, inclusiv încetarea acordării ajutoarelor sociale) conduc adesea la alienare, însingurare, patologizare în și prin transgresiunea mediului sub-cultural.

În orice societate, inclusiv într-o societate socialistă, cu un nivel de reziduu informațional crescut, cu tendință accentuată de polarizare prin excludere, datorată structurii, „factorii-cheie pentru succesul economic contemporan nu mai sunt munca și capitalul, ci cunoașterea, pregătirea și capitalul intelectual” (cf. European Commission, apud. Hoffman&Glodeanu, 2008, p. 421).

Acest lucru a fost remarcat nu numai din interviurile cu tinerii NEETs, ale căror aprecieri privind viața personală, crezurile în viața spre un trai mai bun au fost expuse anterior, dar și din interviurile cu actorii sociali – personaje-cheie direct implicate în profilaxia excluziunii sociale. Astfel, la întrebarea „De ce credeți că au nevoie tinerii din ziua de astăzi pentru a reuși în viață?” aceștia au subliniat aceleși tipuri de valori. „Pentru a reuși trebuie ambii, încredere, puterea de a visa, puterea de a lupta pentru drepturile lor. Tinerii romi au nevoie de o voce! Pentru a reduce și preveni abandonul școlar și pierderea timpurie a sistemului educațional este necesară creșterea calității educației. În primul rând!” (interviu cu un cadru didactic); „Pentru a reuși în viață le trebuie sprijin, din partea profesorilor, învâtorilor, din partea ministerului învârmântului și din partea primăriei și a asistenței sociale”. (interviu reprezentant primărie); „Tinerii au nevoie de încurajare, dar au nevoie de condiții de învățare, condiții de instruire! Încurajarea vine din mai multe direcții,

înseamnă încurajare fiscală, pentru o integrare bună, în plan profesional! În opinia mea tinerii au în primul rând nevoie de condiții pentru educație, pentru pregătirea profesională și pentru alegerea unei cariere, acest lucru se petrece numai dacă ei au fost bine informați sau încurajați încă din copilărie, cu o anumită activitate în viitor le este lor potrivit. Acesta cred că ar fi aspectul cel mai important atunci când vorbim de contribuția societății la dezvoltarea individuală a tinerilor” (interviu reprezentant ONG).

Ca urmare, se remarcă existența unei convergențe între perspectiva tinerilor din categoria NEETs și cea a actorilor sociali cu rol-cheie în profilaxia acestui fenomen, în ceea ce privește nevoia de educare a persoanelor NEETs și nevoia de asigurare a calității în educație, ca premisă obligatorie în inserția pe piața a forței de muncă.

Profilaxia fenomenelor de tip NEETs presupune o structură organizatorică statală puternică la nivel administrativ, economic, cultural și educațional, implicit la nivelul mentalităților populației. Cu alte cuvinte, în profilaxia polarizării sociale numai diminuarea sau lipsa oricărei corupții asigură stabilitatea și viitorul democratic al unei țări. Altfel, fenomenul de tip NEETs capătă caracteristicile mișcării sociale, așa cum este aceasta definită de sociologul american Charles Tilly; „o serie neîntreruptă de interacțiuni, între deținătorii puterii și persoane ce reușesc să vorbească în favoarea unui grup de oameni, lipsiți de reprezentare formală” (Boudon, 1997, p. 306).

Tinerii NEETs și comportamentele de risc

Accesul inechitabil la resursele necesare pentru a răspunde nevoilor umane de bază nu asigură egalitatea de șanse pentru membrii unei societăți. În condițiile unor lipsuri materiale severe, dezvoltarea psiho-somatică a copiilor și tinerilor din mediile defavorizate economic este grav afectată. Fenomenul NEETs poate fi analizat ca fiind un construct social de tip deviant. Astfel, persoanele tinere etichetate ca fiind NEETs sunt de fapt „outsideri” (Boudon, 1997) căror li se aplică un set de norme și reguli sociale, în baza cărora abaterea de la normă datorată inclusiv condițiilor socio-economice precare determină apariția comportamentelor de risc.

Analiza credințelor, năzuințelor și idealurilor copiilor, adolescenților și tinerilor din generația actuală evidențiază faptul că uniunea conform cu grupul determină persoana să adopte anumite comportamente și obiceiuri, care pot duce uneori la mentalități conflictuale, deviante specifice grupurilor. În abordările specifice sociologiei educației, subcultura a reprezentat permanent o sursă de conflict. Norme și valori distorsionate (al căror sens a fost fie schimbat, fie deturnat de la scopul inițial sau de la destinația finală), erori fundamentale de atribuire,

lipsa sau imposibilitatea comprehensiunii coninuturilor culturale, educaționale, ineficiența comunicării, lipsa experienței, imaturitatea somatică și psihologică dau naștere adesea unor forme de devianță subculturală în rândul adolescenților și tinerilor. Devianții subculturali sunt numiți „minorități active sau non-conformiste, indivizi care promovează norme și valori substituente” (Boudon, 1997, p. 440), altele decât cele tradiționale, fundamentate pe valori sociale, spirituale, morale și materiale intrinseci existenței și dezvoltării persoanei și civilizației.

Contextul devianței subculturale poate conduce la comportamente de risc în rândul tinerilor din categoria NEETs. Comportamente precum abuzul de alcool, tutun, droguri, prostituția se înscriu în rândul comportamentelor de risc determinate și des întâlnite ca generând forme de subcultură, datorate mai ales excluderii și privărilor sub diferite forme. Cauzele acestor comportamente de risc sunt fundamentate adesea pe factori extrinseci (factori de mediu social, factori economici, socio-culturali și educaționali), precum și pe factori intrinseci, cu referire, pe de o parte, la caracteristicile specifice vârstei adolescenței și tinereții, iar pe de altă parte la factori psihosomatici de origine patologică ori predispoziții genetice (Olaru, 1990, p. 406).

În cadrul cercetării referitoare la tinerii NEETs s-a investigat măsura în care comportamentele de risc se manifestă în rândul acestora. În ceea ce privește consumul de tutun, alcool și droguri, persoanele NEETs intervievate au declarat că nu au astfel de preocupări, dar acestea sunt comportamente întâlnite la cunoscuți, colegi, prieteni. „Eu cred că mai mult anturajul influențează consumul de alcool, tutun, droguri și din puncte de vedere, am prieteni care fumează, care consumă alcool, și eu chiar încerc să îi dezvălu de aceste proaste obiceiuri! Și eu am fumat, recunosc, în timpul facultății am fumat! Dar m-am lăsat!... Anturajul, anturajul influențează mult!” (interviu tineri NEETs). Opiniile actorilor sociali intervievate susțin în același punct de vedere: „Tinerii cu care noi lucrăm nu sunt consumatori de droguri, nu sunt consumatori de alcool, poartă tutun, dar câștigă dintre ei fumează tutun, însă asta este tot. Prostituția nici atât. Cred că datorită anturajului capătă tinerii astfel de obiceiuri, însă asta este o problemă personală și nu una academică. Anturajul în principal este vinovat!” (interviu reprezentant primărie).

Ambele categorii de subiecți intervievate au evidențiat rolul „anturajului” în promovarea comportamentelor de risc, acestea având ca premise de bază nevoia de uniune, de conformitate cu grupul. Actorii sociali sunt de acord în unanimitate că, la vârsta pubertății și a adolescenței, anturajul poate determina apelul la comportamentele de risc.

Datele statistice colectate la nivel na ional sus in prezen a comportamentelor de risc la nivelul tinerilor, în general, implicit la nivelul categoriei NEETs. Acestea atrag aten ia asupra faptului c pubertatea i adolescen a sunt perioade cu vulnerabilitatea crescut în fa a adopt rii unor comportament de risc, mai ales la nivelul tinerilor care nu au acces la resurse i provin din medii defavorizate socio-economic i cultural-educa ional.

În ceea ce prive te consumul de alcool, tutun i droguri în rândul tinerilor din România, datele din Barometrul de opinie public Tineret 2012 (PI e u, Dalu i Marcovici, 2012) arat c , în intervalul de timp analizat, în mod constant doar 3% dintre tinerii investiga i consum zilnic alcool, în timp ce procentul celor care nu consum deloc alcool este cuprins între 37% i 43%. Acea i cercetare eviden iaz faptul c peste 90% dintre responden ii la chestionar nu consum droguri, (droguri u oare, inclusiv etno-botanice).

Alte rapoarte ale Agen iei Na ionale Antidrog ofer date de cercetare referitoare la consumul de alcool, tutun i droguri la nivelul popula iei României. Rapoartele specifice eviden iaz c , în ceea ce prive te prevalen a consumului de alcool în popula ia general a României, o pondere major dintre cei chestiona i i care consum alcool (95,3%) au indicat ca vârst de debut pentru consumul de alcool grupa 14-24 ani. Analiza vârstei medii în consumul produselor de tutun indic faptul c „peste jum tate, adic 52,1% dintre responden i au declarat c au fumat pentru prima dat în intervalul 15-19 ani”, iar 6,6% dintre consumatorii de droguri ilegale au încercat astfel de experien e la vârste cuprinse în intervalul 15-29 ani (Agen ia Na ional Antidrog, 2015, pp. 3-19). Ca urmare, inciden a i prevalen a consumului de alcool i droguri (inclusiv tutun i substan e etno-botanice) ca indicatori-cheie în stabilirea nivelului de s n tate al popula iei generale sunt ample în perioada pubert ii i adolescen ei.

Concluzii

Principalul factor incriminat în adoptarea unor comportamente de risc la tineri i copii – precum consumul de tutun, alcool, i droguri – îl reprezint „anturajul”, semnificând deopotriv microgrupul în interiorul c ruia poate s apar devian a subcultural , dar i mediul transgresiv, care poate afecta dezvoltarea i poate periclita integrarea social a persoanei. Aceste aspecte pot fi favorizate de caracteristicile de dezvoltare specifice perioadei preadolescen ei i adolescen ei, care favorizeaz un anumit „grad de conformitate orientat spre transcenderea st rii de alienare, însingurare” (Fromm, 1995, p. 15).

Tinerii NEETs, tr ind adesea într-un mediu transgresiv, pot fi în imposibilitatea de a se integra într-un mediu cu norme i valori autentice. Actorii intervieva i în

cadru cercetării destinate situației tinerilor NEETs evidențiază situații variate de viață ale acestei categorii sociale și atrag atenția asupra faptului că reintegrarea și readaptarea în sistemul de norme și valori general acceptate necesită timp, perseverență și acceptare din partea societății și din partea tinerilor deopotrivă. Acest lucru înseamnă că iune, interacțiune, control social și sprijin la nivelul mediului organizațional, prin educație, școli, muncă, prin politici publice special destinate acestei categorii de tineri.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- Boudon, R. (coord.). *Tratat de sociologie*. București: Editura Humanitas, 1997.
- Dobre, M.-A. „Migrația pe piața a forței de muncă, o forță echilibrată și motor de creștere economică”, 2015, disponibil la <http://www.contributors.ro/global-europa/migratia-pe-piata-forței-de-munca-o-forță-echilibrată-si-motor-de-creștere-economica/> (accesat la 15.07.2015).
- Fromm, E. *Arta de a iubi*. București: Editura Anima, 1995.
- Hoffman, O. & Glodeanu, I. De la teoria clasei mijlocii la teoria elitelor, În: *Revista Română de Sociologie*, nr. 5-6/ 2008, pp. 405-421, București. Disponibil la adresa <http://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.5-6-2008/04-OscarGlodeanu.pdf> (accesat la 25.07.2015).
- Olaru, A. *Introducere în psihiatria practică*. Craiova: Editura Scrisul Românesc, 1990.
- Plăeșu, A., Dalu, A. M., Marcovici, O. (coord.). *Barometrul de opinie publică – Tineret 2012*, Institutul de Științe ale Educației, 2012.
- *** Agenția Națională Antidrog, (2015). „Prevalența consumului de droguri în România. Rezultatele studiului în populația generală”, disponibil la adresa <http://www.ana.gov.ro/studii/GPS.2013.pdf> (accesat la 17.03.2015).
- *** Agenția Națională Antidrog, (2014). *Raport Național Privind Situația Drogurilor 2014. România – Noi evoluții și tendințe*, disponibil la adresa http://www.ana.gov.ro/rapoarte.nationale/RO_RN_2014.pdf (accesat la 23.03.2015).
- *** Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă, (2015). „Neet-Tineri care nu sunt încadrați profesional și nu urmează nici un program educațional sau de formare: Caracteristici, costuri și răspunsurile politicilor în Europa”- Rezumat. disponibil la https://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2012/541/ro/1/EF12541RO.pdf (accesat la 03.07.2015).
- *** Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și Muncă (2015). *Tinerii și categoria NEET în Europa- Rezumat*. disponibil la http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2011/72/ro/1/EF1172RO.pdf (accesat la 19.03.2015).